

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΠΕΡΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

Μητροπολίτου Μεσογαίας & Λαυρεωτικής Νικολάου¹

Αισθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ σᾶς εὐχαριστήσω πολὺ γιὰ τὴν πρόσκληση κ. Πρόεδρε. Ἦθελα πολὺ αὐτὸν τὸν καιρὸ νὰ ἀφήσω τὴν καρδιά μου νὰ μιλήσει γιὰ τὸ Ὅρος. Πόνεσα, ὅπως ὅλοι μας, βαθιὰ γιὰ τὰ ὅσα ἀκούστηκαν καὶ ἔγιναν πιστευτά. Τὸ ἰδανικό μας δέχθηκε δημόσια χτυπήματα. Νοιώσαμε ἢ προδωμένοι ἢ κακοποιημένοι. Ἦθελα λίγο νὰ συμμαρτυρήσω· νὰ σταθῶ δίπλα στὸν κατηγορούμενο ὄχι γιὰ νὰ τὸν ὑπερασπιστῶ, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν δῶ στὰ μάτια καὶ νὰ συμβάλω στὴ φανέρωση τῆς ἀληθείας. Ὅχι τοῦ δικαίου οὔτε τοῦ πραγματικοῦ οὔτε τοῦ ἀντικειμενικοῦ. Αὐτὸ ἄς τὸ κάνουν ἄλλοι. Ἦθελα νὰ ἐκφράσω δημόσια τὴ λεπτὴ ἀλήθεια, ὅπως τὴν ἀκούει ἡ ψυχὴ μου, καθαρά, δίχως οὔτε ἐμπαθῆ καὶ στενόκαρδη κριτικὴ διάθεση οὔτε ὅμως καὶ ἄτολμες καὶ στενόμυαλες συγκαλύψεις. Ἦθελα νὰ τὸ κάνω τώρα. Τώρα ποὺ φαίνεται πῶς ἀπομυθοποιεῖται ἡ αἴγλη τοῦ Ὁρους, πῶς μολύνεται ἡ ἀγιότητά του, τώρα ποὺ χάνει τὴν ἀξιοπιστία του. Τώρα ποὺ λιγοστεύουν οἱ φίλοι του, μοῦ δίνετε τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω στοὺς φίλους του. Σᾶς εὐχαριστῶ, ἀγαπητοί μου, φίλοι τοῦ Ἁγίου Ὁρους, φίλοι τῆς ἀλήθειας, φίλοι τῆς Ἐκκλησίας, φίλοι τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ Ὅρος ἔχει κάτι τὸ μοναδικό. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ δὲν εἶναι φτιαχτή, οὔτε προκλητὴ, οὔτε κάπως σχεδιασμένη καὶ ἐπιβεβλημένη. Εἶναι πάγκοινα ὁμολογούμενη. Μιλάει μὲ τὴ φύση του, μὲ τὰ κειμήλιά του, μὲ τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων του, μὲ τὴν πίστη του, μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἰδιομορφία του, μὲ τὴν παράδοσή του, μὲ τὴ θεϊκότητά του, μὲ τὴν ἀνθρωπιά του. Μιλάει ὅσο καὶ ὅπως τίποτε ἄλλο. Μιλάει ἐντυπωσιάζοντας, μιλάει ἐμπνέοντας, μιλάει συγκινῶντας, μιλάει συγκλονίζοντας, μιλάει προκαλῶντας ἀλλαγὴς ζωῆς, μεταμόρφωση σκέψης, ἀπροσδόκητες ἀφιερώσεις. Μιλάει πάντοτε, πολὺ, βαθιὰ καὶ σὲ ὅλους. Μιλάει ἀκόμη καὶ στὶς φάσεις τῆς φαινομένης παρακμῆς του. Μιλάει στοὺς προσκυνητές, στοὺς πιστοὺς, στοὺς ἀπλοϊκοὺς καὶ εὐκολοὺς. Μιλάει καὶ στοὺς περιηγητές, στοὺς διανοουμένους, στοὺς ἀναζητητές. Μιλάει ὅμως καὶ στοὺς ἀρνητὲς τῆς πίστης, σὲ ἀλλόθρησκους, στοὺς πολέμιους τοῦ μοναχισμοῦ ὡς μορφῆς

---

¹ Ὁμιλία στὴν Αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν, ὁργανωθεῖσα ἀπὸ τὸν Σύλλογο «Οἱ Φίλοι τοῦ Ἁγίου Ὁρους» τὴν 17η Δεκεμβρίου 2009.

ζωῆς, στοὺς ἀδιάφορους, σὲ ὅλους. Δὲν μιλάει πάντοτε σὲ αὐτοὺς ποὺ ἢ τὸ ἀγνοοῦν ἢ καὶ ὅταν τὸ πλησιάζουν ἀρνοῦνται νὰ τὸ ἀντικρύσουν.

Γιὰ κάποιον λόγο κλέβει τὶς καρδιές ὡς τόπος καὶ μαγεύει ὡς ὄραμα ζωῆς. Μιᾶς ζωῆς ποὺ παρὰ τὴ σκληρότητά της ἀναδίδει τὸ ἄρωμα μιᾶς πρωτόγνωρης γλυκύτητος καὶ παρὰ τὴν ἀκρότητα ποὺ τὴ χαρακτηρίζει φέρει τὸ ἰδίωμα μιᾶς ἰσορροπίας «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»². Ὁ ἀπόλυτος χαρακτήρας της καὶ ἡ ἀνατρεπτικότητα τῶν ὄρων της ὀδηγοῦν διαρκῶς σὲ ἐκπλήξεις, ποὺ ἀφήνουν τὴν ὑποψία ὅτι τὸ Ὅρος κρύβει ἀλήθεια ποὺ ἀξίζει νὰ πιστεύσεις καὶ ποιότητα ποὺ ἀξίζει νὰ ἀπολαύσεις.

Κοσμικοὶ καὶ κληρικοὶ ἀμιλλῶνται σὲ μοναδικές περιγραφές τῆς ἄγριας φυσικῆς ὁμορφιάς τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω ποὺ διετήρησε τὴν αὐθεντικότητά της λόγω ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν γεωμορφολογικῶν της χαρακτηριστικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς μόνωσης, τὴν ὁποία τῆς χάρισε ὁ χαρακτήρας τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ τῆς ἀπόλυτης διοικητικῆς ἀνεξαρτησίας ποὺ τῆς ἐξασφάλισε ἡ νομοθετικὴ προστασία.

Χαρακτηριστικὰ ὁ Νικηφόρος Γρηγοῤᾤς (1360) περιγράφει τὶς ὁμορφιές τοῦ Ἄθω ὡς ἐξῆς: «πανταχόθεν ρεῖ ὡσπερ ἐκ θησαυρῶν τό τε εὐπνοῦν τῆς ὁσμῆς καὶ τὸ τοῦ ἄνθους εὐχρουν, δένδρεσί τε πολυπληθέσι κομᾶ καὶ λειμώνας ποικίλους πλουτεῖ καὶ τέρψεως πέπλος ἐντεῦθεν ὑφαίνεται ξένος καὶ συμμιγῆς, ἅμα δὲ καὶ θαλάσση μακρᾶ στεφανοῦται πολλὴν ὡς ἐκ κύκλου κομιζούση τὴν χάριν».

Ὁ αὐτοκράτορας Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνὸς θεωρεῖ τὸ Ὅρος ὡς «τὸ πλέον βασιλικὸν καὶ ὄντως θεῖον μεταξὺ πάντων τῶν ὀρέων». Ὁ Ἀνδρόνικος Β' ὁ Παλαιολόγος τὸ ὀνομάζει «καταφύγιον πασῶν τῶν ἀρετῶν». Ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς τὸ ἀποκαλεῖ «θείαν πολιτείαν» καὶ «πόλιν οὐράνιον». Ὁ Νικηφόρος Γρηγοῤᾤς γράφει γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ὅτι «ἐξ ὑπαρχῆς ἡ φύσις τὸ ἠτοίμασεν καὶ τὸ διέθεσεν διὰ νὰ γίνῃ σπουδαστήριον, ἐνθα καλλιεργεῖται ἡ ἀρετὴ». Ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ὁ Γ' τὸ χαρακτηρίζει ὡς «Θεοῦ εὐρημα πρὸς κατοικίαν ἀγίων ἀνθρώπων». Ὁ πάπας τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους, Ἰννοκέντιος ὁ Γ', ὀνομάζει τὸ Ὅρος «οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ πύλην τοῦ οὐρανοῦ»³.

Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα, ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος θεωρεῖ τὸ Ὅρος καὶ τὸ πνεῦμα του ὡς «ἐπισημότερον τόπον τοῦ μοναδικοῦ τάγματος καὶ βίου», ὅτι διασώζει «διὰ τῆς θείας χάριτος τὸ πλέον ἱερὸν παράδειγμα τῆς Ὁρθοδόξου

² Ἰω. η' 23, ιη' 36.

³ <http://www.agiooros.net>

διαγωγῆς» καὶ ὅτι «εἶναι τὸ μόνον Ὁρθόδοξον μέρος, τὸ ὁποῖον διέμεινεν ἀνόθευτον καὶ ἀμίαντον» ἀπὸ τὴν ἐπιβουλήν τῆς Δύσεως «ὡς ὀλιγώτερον καὶ ὄλωσ σχεδὸν ἀνεπίδεκτον τῆς πλάνης».

Σύμφωνα μὲ τὸν π. Γεώργιο Μεταλληνό, ὁ Ρωμαίικος πολιτισμὸς μας ἀνθίσταται ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἀπόρθητο τὸ ὄχυρόν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ διασώζεται ὁ Ὁρθόδοξος τρόπος ὑπάρξεως⁴.

Ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς καὶ θαυμαστὲς του θεωρεῖται «ἀπροσμάχητος τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκρόπολις», «μουσῶν καταφύγιον καὶ κιβωτὸς Ἱερῶν παραδόσεων», «κλῆρος ἴδιος τῆς Θεοτόκου» καὶ «Περιβόλι τῆς Παναγίας», «Ὄρος ἀνεπίβατον τῇ γυναικείᾳ φύσει».

Καὶ ἐνῶ ὅλα αὐτὰ προσπαθοῦν νὰ ἐκφράσουν κάτι μεγάλο, ὅλοι καταλαβαίνουμε ὅτι ταυτόχρονα ἀδυνατοῦν νὰ περιγράψουν τὴν ἀλήθεια τοῦ μυστικοῦ καὶ τοῦ μεγαλείου του. Τὸ Ὄρος περιγράφεται μόνον ἀρρητῶς καὶ ἀφράστως καὶ ἀπολαμβάνεται μόνον ὑπερλόγως καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Τὸν τόπο αὐτὸν διάλεξαν οἱ πρῶτοι ἄγνωστοι ἀσκητὲς γιὰ νὰ ζήσουν μαζὶ καὶ νὰ ἰδρῦσουν ἐντελῶς ἄτυπα μιὰ διαχρονικὴ ἀσκητικὴ κοινότητα. Ἐδῶ οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες τοῦ 10ου καὶ 11ου αἰῶνος κατέθεσαν τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς μυστικῆς πίστεως τους, ὅπως αὐτὴ ἐκφράστηκε μὲ εἰδικὰ προνόμια καὶ οἰκονομικὲς ἐπιχορηγήσεις. Ἐδῶ ἐστιάζεται ἡ ἐλπίδα καὶ ἀναπαύεται ἡ σκέψη τῶν Ὁρθόδοξων μέσα στοὺς αἰῶνες.

Στὰ πρόσφατα χρόνια, τὸ Ἅγιον Ὄρος γνώρισε τὴν ἀναγνώριση τοῦ συνόλου σχεδὸν τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς χριστιανικῆς, τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς παγκόσμιας κοινότητας. Βιβλία σὲ πλεῖστες ὅσες γλῶσσες, δημοσιεύματα σὲ πνευματικοῦ, πολιτιστικοῦ, τουριστικοῦ καὶ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος περιοδικὰ καὶ ἔντυπα φιλοξενήθηκαν στὶς σελίδες τους. Ἦδη τὸ παγκοσμίως γνωστὸ περιοδικὸ National Geographic τοῦ τρέχοντος μηνὸς Δεκεμβρίου 2009 παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἀφιέρωμα γιὰ τοὺς Ἁγιορεῖτες μοναχοὺς καὶ τὴ ζωὴ τους⁵. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση ἀναγνωρίζοντας ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας στιγμή τὴν ιδιαιτερότητα τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀξίας του πρόθυμα ἀνέλαβε τὴν οἰκοδομικὴ ἀποκατάστασή του καὶ σεβάστηκε τὴ θεσμικὴ

⁴ Διάλεξη στὴν Αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν, ὁργανωθεῖσα ἀπὸ τὸν Σύλλογο «Οἱ Φίλοι τοῦ Ἁγίου Ὄρους» τὴν 12η Μαΐου 1987.

⁵ Draper, Robert: Called to the Holy Mountain, The Monks of Mount Athos, NATIONAL GEOGRAPHIC, Dec 2009.

ιδιομορφία του. Πολιτικοὶ ξένων χωρῶν, ἴσως καὶ μὴ χριστιανικῶν, φιλόσοφοι καὶ ἱστορικοί, φυσιολάτρεις καὶ φυσιολόγοι, ὁμολογοῦν τὴν ἔλκυσι-κότητα ποῦ ἀσκεῖ ἐπάνω τους, ἔστω καὶ ἂν στεροῦνται προϋποθέσεων βιώσεως τοῦ μυστηρίου του. Τὸ γεγονός ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμή ὑπάρχει Σύλλογος «Φίλων τοῦ Ἁγίου Ὁρους» στὴν Εὐρώπη, τὰ περισσότερα μέλη τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι κἄν Ὀρθόδοξοι καὶ γνωρίστηκαν μεταξύ τους μέσω ἐπιστολῶν καὶ δημοσιευμάτων σὲ μεγάλης κυκλοφορίας ἔφημερίδες τῆς Ἀγγλίας, καταδεικνύει ἀσφαλῶς τὴν οἰκουμενικὴ καὶ βαθειὰ ἐπιρροή του στὶς ψυχές, στὸν κόσμος, στὸν πολιτισμό.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος δὲν ἀντλεῖ τὴν ἀξία του ἀπὸ τὰ κειμήλια καὶ τοὺς θησαυροὺς του οὔτε ἀπὸ τὶς φυσικὲς ὁμορφιές του οὔτε ἀπὸ τὶς ἐντυπωσιακὲς ἰδιαιτερότητές του οὔτε ἀπὸ τὸ παράξενο τυπικὸ καὶ πρόγραμμα του οὔτε ἀπὸ τὶς ἐντυπωσιακὲς κατασκευές του οὔτε ἀπὸ τὸ παρὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους του οὔτε καὶ ἀπὸ τὸ παρελθόν του. Τὴν ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ ποῦ γιὰ κάποιον λόγο ἀναπαύεται στὸν τόπο καὶ τὸν τρόπο του καὶ τὴν ἐπιβελαιώνει μὲ τὴ διαχρονικότητά του.

Τὸ ἀγάπησαν καὶ μανητίζονται οἱ πιὸ μοναχικὲς καὶ ἀσκητικὲς ψυχές. Κάτι βρίσκει ἡ ψυχὴ ποῦ διψᾷ γιὰ τὸ ἀπόλυτο ποῦ δὲν βρίσκεται πουθενὰ ἄλλοῦ. Ἀκόμη καὶ οἱ ἐρημίτες σὲ αὐτὸν τὸν τόπο βρῆκαν τὰ σπήλαια καὶ τοὺς τόπους τῆς καταφυγῆς τους, ζῶντας τὴν ἀγιότητα ποῦ ἀπεργάζεται ἡ ἀγριότητα τῆς ἐρήμου κοντὰ σὲ ἀδελφοὺς κοινοβιάτες. Ἐδῶ ὑπάρχει ἡ «βαθεῖα ἔρημος» ποῦ δὲν εἶναι τόσο γεωγραφικὰ βαθειά. Αὐτὸν τὸν τόπο ἐπέλεξε ὁ ἅγιος Εὐθύμιος ὁ νέος, μετὰ τὴν ἄσκησή του στὸν Ὀλυμπο τῆς Βιθυνίας καὶ ἦλθε τὸ 859 «ἐπειδὴ εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴν ἡσυχία του»⁶. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἅγιος Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἰδρυτὴς τῆς Λαύρας καὶ ἀργότερα ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς.

Ἕνας μυστικὸς λόγος μάζευε καὶ μαζεύει τὶς ἀσκητικὲς ψυχές στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ἁθῶνα. Κατὰ τὴν ὑπογραφή τοῦ Τράγου τὸ 976, ἀμέσως μετὰ τὴν ἰδρυση τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ὑπῆρχαν 46 γεροντάδες μικρῶν συνοδιῶν (ὅσοι ὑπέγραψαν τὸν Τράγο) καὶ τριάντα χρόνια ἀργότερα, μὲ τὴν ἐπίδραση καὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ὁ ἀριθμὸς ξεπέρασε τὶς τρεῖς χιλιάδες, προσελκύοντας μοναχοὺς ἐκτὸς ἀπὸ τὶς περιοχὲς τοῦ Βυζαντινοῦ κέντρου καὶ ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, τὴν Ἀρμενία, ἀκόμη καὶ τὴν Ἰταλία. Τὸν περασμένο αἰῶνα, μὲ τὴ μεγάλη εἴσοδο τῶν Ρώσων, τὸ 1902 τὸ Ὅρος ἔφθασε νὰ φιλοξενεῖ 3.496 Ρώσους μονα-

⁶ Papachryssanthou, D.: *La Vie de Saint Euthyme le Jeune et la métropole de Thessalonique, Revue des Etudes Byzantines*, 32 (1974), σσ. 225-45.

χούς και 3.276 'Ελληνες'. Μόνο τὸ Ρωσικὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος εἶχε 1.858 μοναχούς, ἡ Σκήτη τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα εἶχε περίπου 800 μοναχούς καὶ ἡ Σκήτη τοῦ Προφήτη Ἡλία 400.

Ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, μελετητὲς τῆς ἐπιστήμης, τῆς φύσης, τῆς θεολογίας, τῆς ἱστορίας ἐδῶ προστρέχουν νὰ ἀκουμπήσουν τὴν ἀναζήτησή τους, γιατί ἐδῶ συναντοῦν τὴν ἡσυχία ὡς προϋπόθεση μελέτης νὰ συνεργάζεται μετὸν πλοῦτο τῶν πηγῶν καὶ τὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ πρακτικὴ νὰ μεταφέρει τοὺς αἰῶνες στὸ σήμερον καὶ νὰ φανερώνει τὸν κρυμμένο θησαυρὸ τῆς ζωῆς στὴ σύγχρονη καθημερινότητα. Στὸ Ὅρος κατέθεσε ἡ ἱστορία τὴ βαρεῖα ἐμπιστοσύνη της καὶ ἡ φύση τὴ λεπτὴ εὐνοιά της.

Ἐδῶ βρῆκε καὶ ἡ πίστη τὸ καταφύγιό της. Τὸ Ὅρος δὲν εἶναι μόνον ἡ χώρα τῶν μοναχῶν· εἶναι καὶ ὁ τόπος τῶν πιστῶν. Γι' αὐτὸ καὶ παράλληλα μὲ μοναστικὴ πολιτεία εἶναι καὶ προσκύνημα. Προσκύνημα ἐφάμιλλο τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἐκεῖ ἡ χάρις ἔχει ἐναποτεθεῖ ἀπὸ τὸ ἀδιαμφισβήτητο πρόνομιο τῶν βημάτων τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ καὶ τῶν φυσικῶν πειστηρίων τῶν ἀγιογραφικῶν περιγραφῶν. Ἐδῶ, ἡ χάρις ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τίς ἀποδείξεις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν καθημερινότητα τῶν σημείων καὶ τὴ φυσικότητα τῶν θαυμάτων, ἀπὸ τὴ βοή τῶν μυστικῶν προσευχῶν, ἀπὸ τὴν οὐρανοποίηση τοῦ ἀνθρώπου μέσῳ τῆς θείας λατρείας, ἀπὸ τὸ στέγνωμα τῆς ἀνθρώπινης παχύτητος στὰ ἐργαστήρια τῶν ἀσκητικῶν ἐπιλογῶν, στὶς βιβλιοθηκὲς τῶν ἐσωτερικῶν βιωμάτων, στὸ πανεπιστήμιο τοῦ ἁγιασμοῦ. Στὸ Ὅρος ἀκουμπάει ἡ καρδιὰ τοῦ πιστοῦ λαοῦ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ γνωρίζουν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ πατήσουν μὲ τὰ πόδια τους τὸ εὐλογημένο χῶμα τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἢ μὲ τὰ χέρια τους νὰ ψηλαφήσουν τὴν ἁγιασμένη ὕλη του, πράγμα ποὺ καὶ σέβονται καὶ χωρὶς ἀμφισβητήσεις ἔχουν ταπεινὰ ἀποδεχθεῖ, προσπαθοῦν ποικιλότητες νὰ ἐκφράσουν τὸ μυστικὸ δέος τους γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος. Μάλιστα, ἡ Alice-Mary Talbot, καταθέτοντας στοιχεῖα ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ περίοδο, ἀναφέρει πῶς μέσῳ διαφόρων ἐμπορικῶν πράξεων μὲ ἀγιορεῖτες μοναχοὺς ἢ μὲ προσφορές, δωρεές καὶ αἰτήματα προσευχῶν, ὅπως καὶ σήμερον, οἱ γυναῖκες τοῦ Βυζαντίου προσπαθοῦσαν νὰ ἐκφράσουν «τὴ λαχτάρα τους νὰ συνδεθοῦν πνευματικὰ μὲ τὸ Ὅρος, τὸ ὁποῖο ποτὲ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ἐπισκεφθοῦν».⁸ Καὶ σήμερον ἡ ἀποστολὴ ἐδεσμάτων καὶ γλυκισμάτων στοὺς ἀγιορεῖτες μοναχοὺς ἀπὸ εὐλαβεῖς γυναῖκες, ἡ προ-

⁷ Σμυρνάκη, Γ.: Τὸ Ἅγιον Ὅρος, σσ. 705-707.

⁸ Alice-Mary Talbot, στὸ A. Bryer & M. Cunningham (ἐπιμ.), *Mount Athos and Byzantine Monasticism* (Aldershot, 1996) σ. 77.

θυμία διακονίας τους, όταν έρχονται στον κόσμο, ή προσπάθεια τηλεφωνικής επικοινωνίας, όταν είναι έφικτη, ή ασυνήθης επιθυμία να δεχθούν με ευλάβεια την εύχή και με εμπιστοσύνη τη συμβουλή τους φανερώνουν τον ιδιάζοντα αντίκτυπο που έχει ή άγιορείτικη φωνή στη μυστική πίστη της γυναικείας φύσης.

ΒΥΖΑΝΤΙΟ – ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ - ΣΛΑΒΟΙ

Η αγάπη προς το Όρος έχει οικουμενικό χαρακτήρα. Μόλις το γνώρισαν οί σλαβικοί λαοί θέλησαν να εισχωρήσουν στη ζωή του. Ακόμη και οί Οθωμανοί αργότερα έζησαν το δέος του και τὸ μεταχειρίστηκαν ιδιόμορφα.

Τὸ πολιτικὸ ἐνδιαφέρον τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων και τῶν ἡγεμόνων τῆς Ρωσίας, Σερβίας, Βουλγαρίας και Ρουμανίας πὸ τελικὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἴδρυση αὐτοτελῶν ἐθνικῶν μονῶν στὸ Όρος, ἀλλὰ και οί σχετικὲς διαμάχες πὸ προκλήθηκαν λόγω τῆς ιδιάζουσας σημασίας του, ἔχουν ὡς βάση του τὴν ιδιαίτερη ευλάβεια με τὴν ὁποία ὄλοι αὐτοί τὸ ἀντίκρουζαν ὡς χῶρο ἐξαιρετικὰ εὐλογημένο και ἐπίζηλο.

Ὅπως ὁμολογεῖ και ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης Μόσχας και Πασῶν τῶν Ρωσιῶν Ἀλέξιος Β', «σημαντικὴ θέση στὴν ἱστορία τῶν πνευματικῶν σχέσεων Ρωσίας και Ἑλλάδας κατέχει τὸ Ἅγιον Όρος, ἕνας τόπος ξεχωριστῆς ἀγιότητος», στὸν ὁποῖο μπόρεσαν νὰ προσδεύουσιν κατὰ τὴ διάρκεια αἰῶνων δίπλα-δίπλα Ἑλληνες και Ρῶσοι μοναχοί⁹.

Ἐτσι ἐντελῶς ἐνδεικτικὰ, στὶς ἀρχὲς τοῦ 15ου αἰῶνα, ἡ Μονὴ Ἁγίου Παύλου προσελκύει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δεσπότη τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννου Ζ' Παλαιολόγου (1406), τοῦ Σέρβου ἡγεμόνος Γκιούρ και τοῦ ἀδελφοῦ του Λαζάρου (1416), τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου, τοῦ ἐπίσης Σέρβου ἡγεμόνος Βράνκοβιτς, ὁ ὁποῖος μάλιστα χρηματοδότησε τὸ πρῶτο σοβαρὸ οἰκοδομικὸ πρόγραμμα τῆς Μονῆς και ἔκτισε νέο εὐρύτερο καθολικὸ στὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Κόρη τοῦ Βράνκοβιτς ἦταν ἡ Μάρα, σύζυγος τοῦ σουλτάνου Μουράτ Β' και μητέρα τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητή. Αὐτὴ δῶρισε στὴ Μονὴ 1000 δουκάτα και δύο κτήματα, ἕνα στὶς Σέρρες και ἕνα στὰ Νέα Ρόδα. Αὐτὴ ἐπίσης, πὸ πάντα διατηροῦσε τὴν χριστιανικὴ τῆς πίστη μετέφερε αὐτοπροσώπως τὰ δῶρα τῶν μάγων ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου διεφυλάσσοντο, στὴ Μονὴ Ἁγίου Παύλου, προκειμένου νὰ διασωθοῦν. Ἐκεῖ τὰ ἐμπιστεύθηκε.

⁹ Συνέντευξη στὸν Θ. Αὐγερινό, ΚΥΠΕ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 15.01.2007.

Ἡ Μονὴ Χιλανδαρίου ἀνέκαθεν ἀποτελοῦσε τὸ κόσμημα τοῦ Σερβικοῦ στέμματος καὶ βάση τοῦ πλούτου τῆς ἦταν ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία. Στὸ τέλος τοῦ 14^{ου} αἰώνα κατεῖχε περισσότερα ἀπὸ τριάντα μετόχια καὶ 360 χωριά πάνω στὰ ὁποῖα ἀσκοῦσε πλήρη διοικητικά, φορολογικὰ καὶ δικαστικά δικαιώματα. Ἀργότερα ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἔφτασε τὰ 600 χωριά καὶ 180.000 ἀμπελῶνες¹⁰. Στὴν πραγματικότητα, ἡ ἐλίτ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, τῆς λογοτεχνίας καὶ θεολογίας εἶχε περάσει ἀπὸ τὸ Χιλανδάρη¹¹. Αὐτὸ εἶχε ὡς συνέπεια νὰ δημιουργηθεῖ βαθειὰ διαχρονικὴ σχέση τῆς ἱστορίας, τοῦ λαοῦ καὶ τῆς παράδοσης τῆς Σερβίας μὲ τὸ Ὅρος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ', ὅταν ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους πληροφορηθῆκε τὰ ὅσα ὑπέστησαν οἱ ἀγιορεῖτες ἀπὸ τὸν λατῖνο ἐπίσκοπό του, ἐξέδωσε μίαν βούλα (17 Ἰανουαρίου 1213) ἐκφράζοντας τὴν ὑποστήριξή του στοὺς ἀγιορεῖτες καὶ τὸν τρόπο ζωῆς τους¹².

Ὁ ὑψηλὸς σεβασμὸς ποὺ ἀπελάμβαναν οἱ μοναχοὶ στὴ Βυζαντινὴ κοινωνία καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ Ἀγιορεῖτικα μοναστήρια ἀποτελοῦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν κέντρα μοναδικῆς διανοητικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπεροχῆς ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τοὺς πλουσιώτερους καὶ ἰσχυρότερους θεσμοὺς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθιδρύματος τῆς αὐτοκρατορίας ἔγινε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀντιληπτὸ καὶ ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς. Λέγεται μάλιστα ὅτι αἰσθάνονταν τρόπον μὲν προστὰ στίς ὑπερφυσικὲς δυνάμεις τῶν μοναχῶν καὶ στὴν ἀποτελεσματικότητά τῶν προσευχῶν τους¹³, μὰ ποὺ ὁ Ἄθως ἦταν ἕνας τόπος, ὅπου οἱ πάντες ἐπικαλοῦνται συνεχῶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη ἀδιακρίτως πρὸς ὅλους ἐνδημεῖ, ἀφοῦ βρίσκουν καταφύγιο, μαζὶ μὲ τοὺς προσκυνητὲς καὶ οἱ φτωχοὶ καὶ οἱ ἄστεγοι.

Ἡ συγκέντρωση τόσων τιμίων λειψάνων, οἱ μεγάλες συλλογὲς χειρογράφων καὶ ἐντύπων κωδίκων, ὁ ἀσύλληπτος ἀριθμὸς ἀμυθῆτου ἀξίας κειμηλίων, τὸ πέρασμα πλήθους ἀγίων μοναχῶν μὲ μεγέθη ἱστορικῆς σημασίας καὶ αἰώνιας ἀξίας δείχνουν τὴν κεντρικὴ θέση ποὺ κατέχει τὸ Ἅγιον Ὅρος στὸν ὄργανισμό τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ πίστεως. Τὸ Ὅρος ἔχει κατακτήσει τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

¹⁰ Σπήκ, Γκράχαμ: *ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ: Ανανέωση στὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας*, ΙΝΔΙΚΤΟΣ, Ἀθήνα 2005, σ. 158.

¹¹ Bogdanovic, D., Djuric, V.J., Medakovic, D.Q. *Chilandar on the Holy Mountain*, σσ. 40-42.

¹² Σπήκ, Γκράχαμ: ὅπ. παρ. σ. 137.

¹³ Dölger, F.: *Mönchsland Athos*, München, 1943, σ. 19.

ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

Ἄς τολμήσουμε ὅμως νὰ ξεφύγουμε γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν τιμὴ καὶ δόξα του καὶ ἄς ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὶς ἱστορικὲς κηλίδες του.

Παρὰ τὴ μεγάλη καὶ σπάνια πνευματικὴ του αἴγλη, ἡ πορεία του δὲν ἦταν ἀδιατάρακτη. Ἡ ἱστορία του παρουσιάζει ἐναλλασσόμενες φάσεις ἀκμῆς καὶ παρακμῆς, ὄχι πάντοτε ἄσχετες ἀπὸ τὰ πολιτικῶς δρώμενα στὸν Βυζαντινὸ κόσμο. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι ὁ αὐτοκράτορας ποὺ στήριξε τὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο στὴν ἴδρυση τῆς Λαύρας, ὁ Νικηφόρος Φωκάς, δολοφονήθηκε ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ὑπέγραψε τὸν Τράγο, τὸ πρῶτο καταστατικό του, τὸν Ἰωάννη Τσιμισκῆ. Ἡ σχέση τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μὲ τὸν Τσιμισκῆ εἶναι τὸ πρῶτο σκάνδαλο.

Ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴ ἄνθιση τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἐνδέκατου αἰῶνα, ἀποτέλεσμα τῆς εἰρήνης καὶ σταθερότητας τῆς περιόδου ἐκείνης, ποὺ ὀδήγησε στὴ μεγάλη στήριξη τῶν μονῶν τοῦ Ὁρους ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες, τὴν οικονομικὴ τους εὐημερία καὶ τὴ μεγάλη αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μοναχῶν, ἀκολούθησε μία περίοδος κρίσης καὶ σκανδάλων.

Νὰ πῶς περιγράφει τὴν κατάσταση ὁ Graham Speak: «Οἱ κανόνες περιφρονοῦνταν ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις: ἀνήλικα ἀγόρια βρέθηκαν νὰ ζοῦν στὸ Ὁρος· ἡ Λαύρα τῶν Καρυῶν εἶχε μετατραπεῖ σὲ μεγάλο παζάρι ὅπου προσφέρονταν πρὸς πώληση ἀκόμη καὶ εὐνοῦχοι· τὰ μεγαλύτερα μοναστήρια οἰκειοποιοῦνταν ἀγροτεμάχια ἀπὸ τὶς κοινὲς γαῖες γιὰ δική τους χρῆση καὶ μερικὰ εἶχαν διαφορὲς μὲ τοὺς γείτονές τους· ἦταν διαδεδομένη ἡ χρῆση παράνομων πλοιαρίων καὶ ζώων καὶ ὑπῆρχαν φήμες πῶς οἱ ἡγούμενοι συνωμοτοῦσαν ἐνάντια στὸν Πρῶτο»¹⁴.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἔκδοση τοῦ Τυπικοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου. Σύμφωνα μὲ αὐτό, διατυπώθηκαν διατάξεις ἐλέγχου τῶν ἀγοροπωλησιῶν καὶ ἐν γένει ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, τῆς χρήσης ζώων καὶ πλοιαρίων, τῆς παρουσίας ἀγενεῶν νέων κ.λπ.

Προβλήματα δημιουργήθηκαν καὶ τὸν δωδέκατο αἰῶνα ὅταν περίπου 300 Βλάχοι εἰσέδυσαν στὸ Ὁρος φέρνοντας μαζί μὲ τὰ κοπάδια τους καὶ τὶς συζύγους καὶ τὶς κόρες τους, μὲ ἀνδρική ἀμφίεση, πρᾶγμα ποὺ δὲν ἄρρηξε νὰ ὀδηγήσει σὲ ἔκτροπα, γιὰ τὰ ὁποῖα γράφει ὁ P. Meyer: «εἶναι ἀτιμωτικό νὰ ἀναφέρει κανεὶς ἢ νὰ ἀκούει αὐτὰ ποὺ συνέβησαν ἀνάμεσα σὲ αὐτὲς καὶ μερικὸς μοναχοὺς»¹⁵. Ἡ ὑπόθεση αὐτὴ ἐπηρέασε δυσμενῶς

¹⁴ Σπήκ, Γκράχαμ: ὅπ. παρ., σ. 122.

¹⁵ Meyer, P.: *Die Haupturkunden für die Geschichte der Athosklöster*, Λειψία 1994.

τὴ μαρτυρία καὶ ζωὴ τοῦ Ὁρους κατὰ τὸν 12ο αἰῶνα καὶ στιγμάτισε τὴν εἰκόνα του. Περιγράφοντας τὴ θλιβερὴ εἰκόνα τῶν ἐτῶν ποὺ ἀκολούθησαν τὸν θάνατο τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ἀναφέρει ἡ Rosemary Morris κάτι ποὺ ἀξίζει νὰ ἀκούσουμε κι ἐμεῖς πολὺ προσεκτικὰ σήμερα:

«Ὅσοι ἀσκοῦσαν τὴ μοναχικὴ ζωὴ γίνονταν ὅλο καὶ περισσότερο ἀντικείμενο κριτικῆς καὶ μομφῶν, μὲ τὴν προσωπικότητά τους νὰ πνίγεται σὲ μιὰ νέα ἐποχὴ ξεπεσμοῦ καὶ συμβιβασμοῦ. Ὑπῆρχαν φυσικὰ ἅγιοι ἄνδρες, ἀλλὰ ἡ συνεχιζόμενη δημοφιλία τους σὲ πολλὰ μέρη βρισκόνταν ἀντιμέτωπη μὲ τὴν ὁμόφωνη κριτικὴ ἀπὸ τοὺς διανοουμένους τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκκλησία. Ἐκεῖ ὅπου ἡ θαυματουργία, τὸ προορατικὸ καὶ θεραπευτικὸ χάρισμα ἀποτελοῦσαν προηγουμένως ἀντικείμενο θαυμασμοῦ, τώρα ὑπῆρχε φοβερὸς σκεπτικισμὸς καὶ φόβος παραπλάνησης καὶ ἐκμετάλλευσης. Οἱ ἅγιοι μοναχοὶ θεωροῦνταν πλέον ὡς μορφές τοῦ παρελθόντος· τὸ παρὸν ἦταν ἕνας κόσμος στὸν ὁποῖο ἡ μορφὴ τοῦ μοναχοῦ εἶχε γιὰ πολλοὺς χάσει μεγάλο μέρος τῆς πνευματικῆς ἀκτινοβολίας της.¹⁶

Ἀργότερα, κατὰ τὰ μέσα τοῦ 16^{ου} αἰῶνα, τὰ θέσμια τοῦ Ὁρους γνώρισαν νέα παρακμὴ. Ἡ ἐπικράτηση τοῦ ιδιόρρυθμου συστήματος ζωῆς ὀδήγησε σταδιακὰ σὲ ἐξαχρείωση, τέτοια ὥστε οἱ μοναχοὶ ἐπεδίδοντο σὲ ἐμπορικὲς δραστηριότητες ἔξω ἀπὸ τὸ Ὄρος, τὰ μοναστήρια γέμισαν ἀπὸ ἀγένειους νεαροὺς, οἱ ἀγροὶ ἀπὸ ἀγελάδες, τὰ μετόχια ἀπὸ καλογριές καὶ γενικότερα δημιουργήθηκε ἕνα κλίμα ξένο πρὸς τὰ ἀγιορείτικα ἤθη ποὺ προκάλεσε τὶς διαμαρτυρίες τῶν πατριαρχῶν καὶ σοφῶν ἀγιορειτῶν καὶ τὸν σκανδαλισμὸ τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐκτροπὴ γίνεται ἐμφανῆς στὸ Τυπικὸ τοῦ 1574 τὸ ὁποῖο ἐπικυρώθηκε ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἱερεμία τὸν Β'. Σύμφωνα μὲ τὸ Τυπικὸ αὐτό, οἱ μοναχοὶ ἔπρεπε νὰ τηροῦν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ -προφανῶς αὐτὸ δὲν ἦταν αὐτονόητο-, νὰ ζοῦν μὲ εἰρήνη καὶ ἀρμονία, διατάχθηκε ἡ ἐκδίωξη τῶν κατοικιδίων ζώων, ἀπαγορευόταν αὐστηρὰ ἡ εἴσοδος στοὺς ἀνήλικους νέους, ἡ διαμονὴ γυναικῶν μοναχῶν σὲ ἀγιορείτικα ἐξαρτήματα ἐκτὸς Ἀγίου Ὁρους, ἡ ἀπόσταξη καὶ κατανάλωση τῆς «πηγῆς κάθε κακοῦ», τοῦ ρακιοῦ, ἀπαγορευόταν ἐπίσης καὶ ὑπῆρχαν αὐστηρὲς συστάσεις γιὰ ἀποφυγὴ τῆς πλαστογράφησης οικονομικῆς φύσεως ἐγγράφων, τοῦ κουτσομπολιοῦ, γιὰ ἄμεση παύση τῆς καλλιέργειας σιταριοῦ καὶ κριθαριοῦ πρὸς πώληση καὶ

¹⁶ Morris, R.: *Monks and Laymen in Byzantium, 843-1118*, Cambridge, 1995, σ. 294-295.

του ἔμπορίου καρυδιῶν, ὅπως καὶ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ ἔμπορικῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ραπτικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐργοχειρῶν¹⁷.

Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, στὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, βλέπουμε ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης νὰ ὁμολογεῖ ὅτι τὸ Ἅγιον Ὅρος ἀπειλεῖται ἀπὸ τὴν κατάπτωση μερικῶν Ἑλλήνων μοναχῶν, ἀπὸ τὴν ἰδιοτέλεια καὶ φιλοχρηματία τους καὶ ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴ πεποιθήση καὶ ἐπίμονη διεκδίκηση τῶν φιλοδοξῶν δικαιωμάτων τους¹⁸. Αὐτό, σὲ μία περίοδο, ὅπου καὶ οἱ ἀπροκάλυπτες πολιτικὲς παρεμβάσεις τῶν Ρώσων κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα στὴ ζωὴ του, ἀποδυναμώνοντας τὴν πνευματικὴ ἰκμάδα του, ἰσοπεδώνοντας τὸ κῦρος καὶ τὴν αἴγλη του καὶ ἀλλοιώνοντας τὴ μοναχικὴ ταυτότητά του, Ρῶσοι δὲ κελλιῶτες μοναχοὶ ἐπεδίδοντο «εἰς πλεῖστας ὅσας ἀξιοκατακρίτους καὶ ἀσυνειδήτους πράξεις», ὅπως ἀναφέρεται σὲ σχετικὴ ἔκθεση τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ¹⁹. Μάλιστα τὴν περίοδο ἐκείνη, προκλήθηκε μεγάλο ζήτημα ἀπὸ ἀνίερη ἐκμετάλλευση προσκυνητῶν ἀπὸ Ρώσους μοναχοὺς, μὲ σκανδαλώδεις ἐνοικιάσεις δωματίων στὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπίσημες κατηγορίες γιὰ λωποδυσία κ.ἄ.

Σκάνδαλα καὶ ἐκτροπὲς πάντα καὶ παντοῦ ὑπῆρχαν καὶ θὰ ὑπάρχουν γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν μὲ τὴν παρουσία τους πόσο ἐγχάρακτη εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ πτώση στὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ ὑπόσταση, μὲ τὴ δὲ ἀνεπάρκειά τους νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἁγιαστικὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, πόσο ἐνεργὰ μπορεῖ αὐτὴ νὰ ἐκφράζεται στὸν ἄνθρωπο καὶ πόσο συγγενῆς καὶ οἰκεία μὲ τὴ θεϊκὴ φύση μπορεῖ νὰ γίνει τελικὰ ἡ ἀνθρώπινη.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἡ ἀναγνώριση, ὁ θαυμασμός, τὸ κῦρος, ὁ πλοῦτος, οἱ παροχές, οἱ δωρεές, ἡ προνομιακὴ μεταχείριση τῶν μονῶν ἀσφαλῶς καὶ ἀποτελοῦν ὁμολογία τοῦ ἔργου, τῆς οὐσιαστικῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ζωῆς τους. Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, οἱ κοινωνίες ἐκφράζουν τὴ βαθύτερη ἀνάγκη τους γιὰ αὐθεντικότητα καὶ ἀλήθεια, γιὰ στέρεο στήριγμα καὶ ἀξιόπιστη ἐλπίδα· ἐκφράζουν τὴν ἐμπιστοσύνη τους, τὴν εὐγένεια τῆς ἀγάπης τους. Μὲ τὸν τρόπο ὅμως αὐτόν καὶ συχνὰ καταστρέφουν τὸν θησαυρὸ τους. Ἡ γνησιότητα τῆς θεϊκῆς παρουσίας στὸ φρόνημά τῆς Ἐκκλησίας ἀσφαλιζέται κυρίως μέσα στὴ μακαριότητα τῆς

¹⁷ Meyer, P., ὅπ. παρ. σ. 215-218, Σπήκ, Γκράχαμ: ὅπ. παρ., σ. 215-216.

¹⁸ Ἀπόρρητη ἐπιστολὴ Ἰωακείμ Γ' πρὸς Ἀνδρέα Κουντουριώτη, ἀρ. Πρωτ. 2442/19.10.1883, ἐν Καρδαῶ, Χρήστου: Ἰωακείμ Γ' Χαρ. Τρικούπη, ἡ ἀντιπαράθεση, ἐκδ. ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Ἀθήνα, 1998, σ. 233.

¹⁹ Μητρ. Μύρων Χρυσοστόμου (Καλαϊτζῆ): Γεγονότα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν δύο Πατριαρχιῶν Ἰωακείμ τοῦ Γ', ἐκδ. Μητροπόλεως Μύρων, 2005, σσ. 46-47.

πτωχείας, μέσα στην «ευσέβεια μετ' αὐταρκειάς», μέσα στην εὐλογία τῆς περιφρόνησης, τοῦ διωγμοῦ, τῆς ἐγκατάλειψης, τῆς συκοφαντίας, τῆς ἐπιλογῆς τῆς θέσης τοῦ τελευταίου. Αὐτοὶ ποὺ μακαρίζονται ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Κυρίου καὶ προβάλλονται ἀπὸ τὰ πρότυπα τῆς ἀγιωσύνης εἶναι οἱ ἔκουσίως πτωχεύοντες, οἱ ἀδίκως διωκόμενοι, οἱ ὡς μωρὰ τοῦ κόσμου καὶ ἀσθενῆ περιφρονούμενοι. Ἀντίθετα, ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἐπιτιμᾷ τὸν ἔπαινο: «οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν»²⁰.

Ὁ μεγάλος ἐχθρὸς τοῦ Ὁρους εἶναι ὁ ἔπαινος τοῦ μεγαλείου του.

ΤΟ ΟΡΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

Καὶ στὶς μέρες μας, ἐδῶ καὶ δεκαπέντε μῆνες, συγκλονίζεται ἡ πατριδα μας ἀπὸ ἔντονο σκανδαλισμὸ ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ συναλλαγές τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου μὲ τὸ Δημόσιο. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν σκανδάλων, ἀμφισβητήθηκε ἡ ἰσχὺς τῶν ἱστορικῶν προνομίων καὶ ἰδιοκτησιακῶν τίτλων τοῦ Ὁρους, ἐπανῆλθε ἡ δυσοσμία τῆς δημόσιας καὶ γενικευμένης διαστροφῆς τῶν θεσμῶν, ἔχασαν τὶς θέσεις τους κορυφαῖοι ὑπουργοὶ καὶ συμπαρέσυραν σὲ ἐλεύθερη πτώση μία καθ' ὅλα σταθερὴ κυβερνητικὴ πορεία, ἄλλαξε ἀπρόβλεπτα τὸ πολιτικὸ σκηνικὸ στὸν τόπο μας· ἀπαξιώθηκε κάθε ἔννοια ἱεροῦ καὶ ὀσίου, κυριάρχησε ἡ καχυποψία καὶ ἡ ἀπελπισία, σχόλια καὶ συζητήσεις συνετάραξαν ὀλόκληρο τὸν Ὁρθόδοξο κόσμο, ὀνόματα μοναχῶν καὶ ἱερῶν μονῶν πλειοδότησαν σὲ καυστικὰ ἄρθρα, σὲ σκληρὲς εἰρωνεῖες, σὲ ἄνευ προηγουμένου σαρκαστικὰ δημοσιεύματα, σὲ γελοιογραφίες, σὲ καρναβαλικὲς παρελάσεις, ταυτίστηκαν μὲ τὶς ὑπόγειες μεθοδεύσεις, ἡ δὲ λέξη Βατοπαίδι ἔγινε συνώνυμη μὲ τὴ διαφθορὰ καὶ τὴ διαπλοκὴ. Ἡ Ἐκκλησία παρουσιάστηκε ὡς κρυσφύγετο τῆς ἀνομίας καὶ ἡ ἀγιότητα ὡς ἡ μεγαλύτερη ἀπάτη.

Λογικά, ἡ ζημιὰ ποὺ προκάλεσε ἡ ὑπόθεση Βατοπαιδίου καὶ στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ Ἔθνος καὶ στὸν κοινωνικὸ βίον, ἔχει λάβει διαστάσεις γενικευμένης θεσμικῆς καταστροφῆς. Ὁ τραυματισμὸς τοῦ δέους μας πρὸς τὸ Ὄρος ἔχει συμπτώματα καὶ συνέπειες ἀπροσμέτρητου μεγέθους, καθὼς ἄφησε πίσω του τὴν πικρὴ γεύση μιᾶς ἀπροσδόκητης πνευματικῆς προδοσίας. Κανεὶς δὲν φαντάστηκε πὼς ἡ δόξα καὶ τιμὴ μποροῦσε νὰ ὑποκρύπτει αἰσχύνη καὶ ντροπὴ. Φάνηκε νὰ γκρεμίζεται καὶ τὸ τελευταῖο ὄχυρὸ τῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ ἠθους. Ἔτσι τουλάχιστον φάνηκε!

²⁰ Λουκ. στ' 26.

Ἡ διαχείριση τῆς πληροφόρησης ἐπέβαλε μιὰ κατευθυνόμενη λογική πού μεγένθυσε καὶ ἀναπαρήγαγε τὸ σκάνδαλο, ταυτόχρονα δὲ ἀπαγόρευε τὴν ἐλεύθερη σκέψη καὶ τὴ δικαιοκρασία. Στὴν οὐσία προκαταλήφθηκε ἡ ἀπόφαση τῆς δικαιοσύνης, φανερώθηκε ἡ ἀτολμία καὶ ἡ ἔλλειψη κυβερνητικῆς καὶ πολιτικῆς εὐφυΐας, ἀντικαταστάθηκε ἡ τιμὴ τοῦ ἀγιορείτη μὲ τὴν καχυποψία καὶ τὸν ἐμπαιγμό. Ἡ Ἐκκλησία ξαναμπῆκε στὸ στόχαστρο τῆς σκληρῆς κριτικῆς καὶ ξιφούλκησε ἡ ἀμφισβήτηση τῆς καθαρῆς πίστεως καὶ ζωῆς μὲ πρωτοφανῆ κοινωνικὴ ἀποδοχή.

Ἡ ἐλάχιστη πλέον ἐναπομείνασα περιουσία τῆς χαρακτηρίζεται δημόσια ὡς «ἀμύθητη» γιὰ νὰ ἐξάπτει τὴ φαντασία τῶν καχύποπτων. Τὰ δεσμευμένα εὐάριθμα ἀκίνητά τῆς βαπτίζονται «φιλέτα», γιὰ νὰ ἐρεθίζονται οἱ δύσπιστοι. Ἦδη κατασκευάστηκε μιὰ λογική, ὅπου οἱ Μητροπολίτες, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ μιλοῦν, θὰ πρέπει νὰ φοροῦν μόνον σχισμένα ράσα καὶ μπαλωμένα παπούτσια, νὰ τρέφονται μόνον μὲ κονσέρβες καὶ περισσεύματα, νὰ κυκλοφοροῦν μόνον μὲ αὐτοκίνητα γιὰ ἀπόσυρση, νὰ διαμένουν μόνον σὲ ἐρείπια, νὰ καταργήσουν τὰ παγκάρια καὶ τοὺς ἐράνους, ἀλλὰ νὰ δίνουν παντοῦ καὶ πάντοτε καὶ σὲ ὅλους. Μόλις προχθὲς κατηγορήθηκε ὁ ἡγούμενος τοῦ Βατοπαιδίου καὶ ἀναγκάστηκε νὰ δώσει δημόσιες ἐξηγήσεις, γιατί, λένε, χρησιμοποίησε ἕξι φορὲς τὴ λέμβο τοῦ Λιμενικοῦ (!)²¹ Ὅλα αὐτὰ ἀναπαράγονται ἀπὸ τὸ «σκάνδαλο τοῦ Βατοπαιδίου». Ὁ ἀποδέκτης τῆς ἀδικίας ταυτίζεται μὲ τὸν αἴτιο τῆς σκανδαλογίας.

Βροντερὰ ὅμως ἐρωτήματα ἐπιμένουν νὰ ἀνακυκλώνονται ἀναπάντητα: Πῶς μπορεῖ μιὰ ἀγιορείτικη Μονὴ νὰ ἐμπλέκεται σὲ ἀπίστευτου ὕψους οικονομικὲς συναλλαγές; Γιατί οἱ γνωριμίες καὶ οἱ διασυνδέσεις τῆς νὰ ὀδηγοῦν σὲ συμφωνίες ἄγνωστες στὴν ἱερὰ Κοινότητα, οἱ δὲ καρποὶ τῶν συναλλαγῶν τῆς νὰ ἀποκρύπτονται ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῶν ἄμεσα ἐνδιαφερομένων τοπικῶν κοινωνιῶν; Πῶς μποροῦν νὰ συνδυαστοῦν οἱ πλεονεκτικὲς τάσεις τῶν μοναχῶν μὲ τὸ εὐαγγελικὸ κήρυγμα περὶ αὐταρκείας καὶ φιλοπτωχίας; Γιατί, μάλιστα σὲ μιὰ περίοδο παγκόσμιας οικονομικῆς στενότητος, νὰ εὐνοεῖται σκανδαλωδῶς μιὰ ἐστία αὐταπάρνησης καὶ περιφρόνησης τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν; Πῶς εἶναι δυνατὸν μοναχοὶ πού ὁμολογοῦν ὡς κύριο ἔργο τὴν προσευχὴ καὶ στηρίζονται στὴν ἄνευ ὄρων ἀποταγὴ τῶν ἐγκοσμίων, νὰ δικαιολογοῦν τὶς οικονομικὲς ἐπιδιώξεις τους, προφασιζόμενοι προγραμματισμοὺς μεγάλων ἔργων κοινωνικῆς πρόνοιας καὶ σχεδιασμοὺς πολυμέριμων πρωτοβουλιῶν καὶ δράσεων; Γιατί ἐνῶ ἐπιμέ-

²¹ www.romfea.gr (15.12.2009), www.inews.gr (16.12.2009)

νουν στο ἄβατο τοῦ Ὁρους γιά τοὺς ἄλλους δὲν ἐπιλέγουν τὸ ἄβατο τοῦ κόσμου γιά τοὺς ἴδιους;

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, μπροστά μας ὀρθώνεται ἓνα μοναστήρι μὲ ἀσύλληπτη ἱστορική αἴγλη, μὲ πρωτοποριακή καὶ σὲ ἐλάχιστο χρόνο ἀριθμητική καὶ πνευματική ἀναγέννηση, μὲ ὑποδειγματική πρωτεία στὰ ἔργα ἀναστηλώσεώς του, μὲ πανθομολογούμενο, ἐντυπωσιακό, ἄμεσο καὶ ὄρα-τὸ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ νοικοκύρεμα σὲ ὅλες τὶς πτυχές τῆς ζωῆς του, μὲ σπάνια καὶ σὲ μεγάλους ἀριθμούς φιλοξενία, μὲ παγκόσμιο κῦρος καὶ ἀναγνώριση, μὲ γνωστὸ τοῖς πᾶσι βαρὺ καὶ γιὰ μοναχικὰ δεδομένα λατρευτικὸ καὶ πνευματικὸ πρόγραμμα, μὲ ἐμφανῶς ἀπλῆ, ταπεινὴ καὶ φτωχὴ ζωὴ τῶν ἰδίων τῶν μοναχῶν του, μὲ ψηλαφητὴ χάρι ἀσχετὴ ἀπὸ τὶς διοικητικὲς ἐπιλογές τῶν λίγων ὑπευθύνων του. Τὸ βλέπεις καὶ σοῦ προκαλεῖ θαυμασμό. Τὸ σκέπτεσαι καὶ σὲ συγκινεῖ ἡ χάρις του. Ἡ μαρτυρία του ἀποκλείεται νὰ μὴν εἶναι αὐθεντική.

Ρίχνεις μιὰ ματιὰ στὴν εἰκόνα τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐξελίξεων καὶ ἀπορεῖς. Θὰ μπορούσε κάλλιστα αὐτὸ ποὺ σήμερα ἐρμηνεύεται ὡς ἔνοχη συμπαιγνία νὰ ἀποτελοῦσε συνεργασία ἀξιοποίησης τῶν περιουσιακῶν στοιχείων του μὲ μοναδικὸ σκοπὸ τὴν κτιριακὴ ἀποκατάστασή του, μάλιστα μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ καθόλου δὲν θὰ τραυμάτιζε τὴν πτωχεία καὶ τὴν ἀμεριμνία τῶν μοναχῶν του. Τὸ ἐπιχείρημα τῆς σπατάλης τῶν ἐθνικῶν πόρων αὐτοκαταργεῖται, ὅταν αὐτοὶ ἐπενδύονται σὲ ἔργα πολιτισμικῶν ὑποδομῶν. Ὅπως ἓνα καλὸ μουσεῖο ἀποτελεῖ ἐπένδυση τῆς κοινῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὄχι τῶν ὑπαλλήλων του, ἔτσι καὶ ἡ ἀποκατάσταση τοῦ μοναδικοῦ μοναστηριακοῦ μνημείου ποὺ ὀνομάζεται Βατοπαίδι θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελεῖ πολιτισμικὴ καὶ πνευματικὴ ἐπένδυση μιᾶς προοδευτικῆς χώρας στὸ πλαίσιο μακροχρόνιων τολμηρῶν πολιτικῶν καὶ ὄχι μικρονοϊκῆ ἀξιοποίηση ἑνὸς μοναστηριοῦ, ποὺ θυσιάζει τὴν ἀσκητικὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν στὸν βωμὸ τῆς καλοπέρασης, τῆς καλοζωΐας, τῆς μικροφιλοδοξίας καὶ τῆς κοσμικῆς ματαιοδοξίας εἴτε ἀσεβεῖ βάνανυσα στὸ ἱερὸ σῶμα τῆς μοναχικῆς παραδόσεως, ζωῆς καὶ διδασκαλίας.

Ὅποιος ἐπισκέφθηκε τὸ Βατοπαίδι τὸ 1990 δὲν ἤθελε νὰ τὸ ξαναεπισκεφθεῖ. Τὸ γνωστὸ μεγαλεῖο τῆς ἱστορίας του ἦταν θαμμένο κάτω ἀπὸ τὶς σκόνες καὶ τὶς ἀράχνες τοῦ τότε ἀποκρουστικοῦ παρόντος του. Μέσα σὲ λίγα χρόνια ἡ ἀνακάλυψη τῶν ἀμυθῆτου ἀξίας θησαυρῶν του, ἡ καλαίσθητη καὶ κατ' ἐπανάληψιν βραβευμένη ἀποκατάσταση τῶν παρεκκλησιῶν, τῆς τράπεζας καὶ τῶν πτερύγων του, ἡ παραδειγματικὴ ἀξιοποίηση τῶν κειμηλίων καὶ τῶν ὑποδομῶν του, ἡ κατασκευή τοῦ σκευοφυλακίου, ἡ

ὀργάνωση τῆς σπάνιας βιβλιοθήκης του, ἡ ἐντυπωσιακὴ σὲ ρυθμούς ἐπ' ἀνδρωσὴ του καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ ἀνάσταση τῆς ζωῆς καὶ δόξας του εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔγιναν ἀπὸ ὄργανα διαπλοκῆς, ἀπὸ σκοτεινὲς φυσιογνωμίες ξένες πρὸς τὰ βιώματα τῆς πίστεως καὶ οἰκεῖες πρὸς τὴ διαφθορὰ καὶ τὴν διαστροφή. Ἡ δόξα καὶ ἡ πρόοδος τῆς Μονῆς συνδυάστηκε μὲ τὴ λιτότητα, τὴν ταπείνωση καὶ τὴ μοναχικότητα τῶν πατέρων της. Ὅσο καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται ἀπίστευτο, εἶναι ἀληθές. Τὸ Βατοπαίδι τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα θαύματα τῆς ἐποχῆς μας, πού πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ πιστωθεῖ σὲ αὐτοὺς πού σήμερα σέρνονται στὰ δικαστήρια.

Ὁ συνδυασμὸς αὐτῶν τῶν φοβερῶν πού ἀκούγονται μὲ αὐτὰ τὰ θαυμαστὰ πού βλέπουμε ἀποτελεῖ ἄγνωστο μυστήριο πού ὑπερβαίνει τὶς δικές μας ἱκανότητες καὶ δυνατότητες. Τὴ δικαιοσύνη δὲν θὰ τὴν ἀποδώσουν τὰ δικαστήρια οὔτε οἱ ἐξεταστικὲς ἐπιτροπὲς ἀλλὰ ἡ ἱστορία καὶ ὁ ἀπαράβατος νόμος τοῦ Θεοῦ. Ἴσως τὸ Βατοπαίδι νὰ φιλοξένησε ἄκαιρα τὴν ὑπερβολικὴ καὶ ἄδικη γιὰ τὴν ἀλήθεια εὐνοια καὶ τιμὴ τὰ προγενέστερα χρόνια. Ἴσως τώρα νὰ χρειάζεται νὰ ὑποδεχθεῖ τὴν ἐπίσης ὑπερβολικὴ καὶ ἄδικη γιὰ τὴν ἀλήθεια κρίση καὶ κριτικὴ. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους τότε χρειαζόταν ἡ εὐκολὴ ταπείνωση, τώρα ἡ δύσκολη, ἡ ἀγιορεϊτικὴ.

Πάντως ἡ ἐθνικὴ ζημιὰ πού προκλήθηκε ἀπὸ τὴν κατάρρευση τοῦ κύρους τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὡς συμβόλου ἀναφορᾶς καὶ ἐλπίδας στὶς ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπὸ τὴν αἴσθηση τῆς συντριβῆς καὶ τῶν τελευταίων μεγάλων ἀξιῶν εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς ὅποιες συνέπειες τῆς προκληθείσης ἀστάθειας, τοῦ τραυματισμοῦ τῆς πολιτικῆς ἀξιοπρέπειας καὶ τοῦ κλονισμοῦ τῆς θεσμικῆς ἀξιοπιστίας, πολὺ μεγαλύτερη καὶ ἀπὸ τὴ ζημιὰ πού ὑπέστη τὸ ἴδιο τὸ Βατοπαίδι.

ΤΟ ΟΡΟΣ ΠΕΡΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

Θὰ μποροῦσε γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ σκάνδαλα νὰ φταῖνε κάποιοι μοναχοί. Ὁ ζῆλος τους νὰ τοὺς ὀδήγησε σὲ ἐκτροπὲς ἀπὸ τὸ ἀγιορεϊτικὸ φρόνημα, ὑπερβολικὲς διεκδικήσεις καὶ ἐσφαλμένες ἐπιλογές. Ἡ μεγάλη ἀγάπη στὸν εὐλογημένο τόπο τῆς μετανοίας τους νὰ τοὺς παρέσυρε σὲ ὑπερβολικὴ προστασία τῶν δικαιωμάτων τῆς Μονῆς τους. Ἡ ὁρμὴ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ὑποδομῶν σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς προβαλλόμενες ὡς μοναδικὲς εὐκαιρίες νὰ ζάλισε τὴ σκέψη τους καὶ νὰ ἀστόχησαν στὴν ἀξιολόγηση τῶν καταστάσεων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πού βοήθησαν, πολιτικοὶ ἢ

πρόσωπα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, πολὺ πιθανὸν νὰ παραπλανήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους καὶ νὰ ὑπερέβαλαν στὴ διευκόλυνση τῆς Μονῆς.

Ἐνῶ ὅμως εἶναι προφανῆς ἡ εὐνοια πρὸς τὴν Μονή, δύσκολα θὰ βρεῖ κανεὶς προσωπικὰ ὠφέλη στοὺς συντελεστὲς τοῦ παραξένου αὐτοῦ «σκανδάλου». Οἱ μοναχοὶ παρέμειναν τυλιγμένοι στὸ ἴδιο μαῦρο ράσο, ἐγκατεστημένοι στὸ ἴδιο λιτὸ κελλί τους, ἀκολουθῶντας τὸν ἴδιο μονότονο καθημερινὸ κανόνα τους, τηρῶντας ἀπαρέγκλιτα τὶς αὐστηρὲς νηστείες τους, ἀγρυπνῶντας μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κατὰ τὶς ἀτέλειωτες νύχτες τους. Καὶ οἱ πολιτικοὶ οὔτε ψήφους κέρδισαν ἀπὸ τὸ μοναστήρι οὔτε τὸ περιεχόμενο τοῦ βαλαντίου τους κατάφεραν μὲ κάποιο τρόπο νὰ πολλαπλασιάσουν. Ὁ καλὸς λογισμὸς λέει ὅτι πιθανότατα ὅλοι θέλησαν νὰ βοηθήσουν. Μᾶλλον ἄκομψα. Ὁ μόνος κερδισμένος θὰ ἦταν ἡ Μονή. Ὅχι οἱ ἐκπρόσωποί της.

Ἀφοῦ δὲν κατάφεραν νὰ λειτουργήσουν στὴν κατὰ πάντα ἀσφαλῆ, καλογερικὴ, σοφὴ καὶ προληπτικὴ λογικὴ τῆς μοναχικῆς αὐτάρκειας καὶ ὀλιγάρκειας, θὰ μπορούσε οἱ εὐθυνόμενοι μοναχοὶ μὲ ἀγιορείτικη ἀρχοντιὰ τώρα νὰ ἀντιληφθοῦν τὰ τυχόν σφάλματά τους καὶ ταπεινά, ἀντὶ νὰ τὰ ἀποκαταστήσουν, νὰ τὰ ὁμολογήσουν. Καὶ αὐτὸ εὐλογημένο εἶναι. Θὰ μπορούσε πάλι, ἂν ἔχουν συκοφαντηθεῖ, νὰ σηκώσουν ἀξιοπρεπῶς, σταυρικῶς καὶ ἐν ταπεινώσει τὸ τεράστιο συκοφαντικὸ βᾶρος αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως καὶ ἀντὶ νὰ περιποιηθοῦν τὴν κοσμικὴ εἰκόνα τους νὰ ἀρκεστοῦν στὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ καὶ μόνον. Αὐτὸ θὰ ἦταν πολὺ ἅγιο. Αὐτὸ θὰ ἀκύρωνε κάθε συνέπεια τοῦ προσωρινοῦ σκανδαλισμοῦ.

Θὰ μπορούσε ὅμως καὶ νὰ εἶναι τὰ πάντα ἀληθινὰ σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση. Δὲν θὰ ἦταν ἡ πρώτη φορὰ οὔτε καὶ ἡ τελευταία. Ἡ Ἐκκλησία στὴν ἱστορία της ἔχει γνωρίσει τὴ συναύξηση τοῦ σίτου της μὲ τὰ ζιζάνια τῶν σκανδάλων. Ἡ ἀλήθεια της αὐτοαμύνεται καὶ δὲν κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία ἢ καὶ διαστροφή. Ὅπως οἱ ἀρετὲς τῶν πιστῶν δὲν προσθέτουν στὴν ἀξία της οὔτε καὶ τὰ σκάνδαλα τῶν ἐκπροσώπων της ὑποβαθμίζουν τὴν οὐσία της. Ἀπλᾶ, τραυματίζουν τὴν εἰκόνα της καὶ νοθεύουν τὴ μαρτυρία της.

Ἡ ἀξία τοῦ Ὄρους δὲν βασιζέται στὴ μεγάλη περιουσία του, οὔτε προσμετρεῖται μὲ τὸ πλῆθος τῶν κειμηλίων του, οὔτε κρύβεται μέσα στὴν πανέμορφη φυσικὴ παρακαταθήκη του, οὔτε ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἀναγνώρισή του, οὔτε διασφαλίζεται μὲ τὰ εἰδικὰ προνόμιά του, οὔτε κατοχυρώνεται ἀπὸ τὴ σταθερὴ ἱστορικότητά του. Ἡ ἀξία τοῦ Ὄρους βρίσκεται πέραν καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικότητά του, πέραν καὶ ἀπὸ τὶς

ἀρετὲς ἢ τὰ χαρίσματα τῶν μοναχῶν του. Γι' αὐτὸ εἶναι καὶ παραμένει ἀνεπηρέαστο ἀπὸ τὰ σκάνδαλά του.

Περιουσία του εἶναι ἡ ἥρωικὴ ἀκρότητα τῶν ποικίλων κλήσεων τῶν μοναχῶν του, ὅπως αὐτὴ ἐκφράζεται τὴν ἡμέρα καὶ στιγμὴ τῆς κουρᾶς τους. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ ἀνάλαφρη ψυχὴ ζυγίζει περισσότερο ἀπὸ τὰ βαρύγδουπα θέλγητρα τοῦ κόσμου· τὰ μὴ ὀρώμενα γίνονται πιὸ πιστευτὰ ἀπὸ τὴν ἐλκυστικὴ πολυχρωμία τῶν αἰσθήσεων· ἔννοιες ὅπως πλοῦτος, δόξα, ἡδονή, καταρρέουν συγκρινόμενες μὲ τὴν ἐκούσια πτωχεία, τὴ συνειδητὴ ταπείνωση, τὴν ἐπιδιωκόμενη ἀσκήση· τὰ νεκρὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀναδίδουν περισσότερὴ ζωὴ ἀπὸ τὰ ζωντανὰ σώματα τῶν πολιτῶν αὐτοῦ τοῦ κόσμου· ἡ ἐπιθυμία τοῦ θεϊκοῦ κόσμου καθιστᾷ τὰ πάντα «σκύβαλα», τὴ ματαιότητα ἀντιληπτὴ, τὴν ἐφημερότητα κατανοητὴ, τὴν καλοζωΐα ἀναξιόπιστη, τὸν πόνο εὐεργέτη, τὴ συκοφαντία σωτηρία, τὴν «μωρία» καὶ τὸ «σκάνδαλο» τοῦ σταυροῦ «*Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν*»²². Ἐκείνη τὴ στιγμὴ καταρρέουν τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὴ θέση τους καταλαμβάνουν τὰ «*γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον*»²³ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ καὶ «*ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ποὺ μένει εἰς τὸν αἰῶνα*»²⁴.

Κειμήλιά του, εἶναι οἱ ἀσκητικοὶ ἀγῶνες τῶν συνεπῶς πρὸς τὶς ὑποσχέσεις τους ἀγωνιζομένων μοναχῶν του· θησαυροὶ του ἡ πληθὺς τῶν θαυμάτων καὶ σημείων του· χειρόγραφα του οἱ ἀποτυπώσεις τῶν χαρισμάτων καὶ ἐμπειριῶν τῶν ἁγίων του· περιβαλλοντικὴ ὁμορφιά του ὁ πλοῦτος τῆς λατρείας του· εὐωδία του τὸ ἄρωμα τῶν προσευχῶν· πηγὲς του τὰ δακρύρροα μάτια τῶν πατέρων του· καταστατικὸς χάρτης του ἡ συσσωρευμένη ἐμπειρία καὶ χάρις του ποὺ δίνει τὸ κριτήριον τῆς δόξας του καὶ τοὺς ὅρους τῆς αὐτοκριτικῆς του· κάτοικοί του οἱ τετελειωμένοι γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι ἅγιοί του, οἱ ταπεινοὶ καὶ ἐνδεχομένως κεκρυμμένοι ἐνασκούμενοι πατέρες του, μέσα στοὺς ὁποίους «*τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει στεναγμοῖς ἀλαλήτοις*»²⁵, αὐτοὶ ποὺ δὲν ζοῦν στὸν εἰκοστὸ πρῶτο αἰῶνα, ἀλλὰ τῶν ὁποίων «*τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει*»²⁶.

Πρὸ ἐτῶν, τὸ 2003, ἐπισκέφθηκε τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὁ τότε πρόεδρος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου Pat Cox. Ἀφοῦ ξεναγήθηκε καὶ ἐνημερώθηκε ἀπὸ ὀμιλητικὸς λόγιους μοναχοὺς γιὰ τὴν ἱστορία, τὴ ζωὴ, τοὺς θησαυ-

²² Α' Κορ. Α' 24.

²³ Ψαλμ. ιη' 18.

²⁴ Β' Κορ. θ' 9.

²⁵ Ρωμ. η' 28.

²⁶ Φιλ. γ' 20.

ρούς, τὴν πολιτικὴ παρουσία του, τὸ μεγαλεῖο του, εὐχαρίστησε καὶ εἶπε: «Πέραν ἀπὸ τὶς περιγραφές σας, ἐγὼ τὸ ἀληθινὸ Ὅρος τὸ ἀντικρύζω στὴν ἀντανάκλαση τῶν ματιῶν, στὸ βλέμμα, αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ». Καὶ ἔδειξε τὸν Πρωτεπιστάτη τῆς χρονιάς ἐκείνης, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νὰ ἀνοίξει τὸ δικό του στόμα, μὲ τὴν ταπεινὴ σιωπὴ του, ἄνοιξε τὴν καρδιά τοῦ Εὐρωπαίου προέδρου.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ τοῦ ἔτους 2008, ἐπισκέφτηκε incognito μία ἀπὸ τὶς ἀγιορειτικὲς μονές, γιὰ τρεῖς μέρες, ὁ τότε πρόεδρος τῆς Ἑλβετίας Pascal Couchepin. Σὲ κάθε ἀκολουθία πήγαινε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ στεκόταν ὄρθιος. Οἱ πατέρες εὐγενικὰ τοῦ πρότειναν, ἀφοῦ οὔτε στὴν Ὁρθόδοξη λειτουργικὴ παράδοση ἦταν ἐκτεθειμένος οὔτε καὶ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα γνῶριζε, νὰ νοιώσει ἄνετα νὰ καθυστερεῖ. Τότε τοὺς ἀπάντησε: «Μπορεῖ νὰ μὴν καταλαβαίνω τὴ γλῶσσα τῶν νοημάτων, αἰσθάνομαι ὅμως γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι ἐδῶ ὅλοι ἀληθινὰ προσεύχονται καὶ ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν καὶ τοὺς ἀκούει. Δὲν ἦλθα γιὰ νὰ κάνω μετάφραση οὔτε κάτι νὰ καταλάβει τὸ μυαλό μου· ἦλθα γιὰ νὰ βρεθῶ μπροστὰ στὸν Θεό, μαζὶ μὲ ἀνθρώπους ποὺ καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο κάνουν. Εἶναι τὸ μόνο μέρος στὸν κόσμο ποὺ αὐτὸ εἶδα νὰ συμβαίνει».

Τὸ Ἅγιον Ὅρος εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀντανაკλᾶται στὰ μάτια τῶν μοναχῶν ποὺ πολὺ σεμνὰ τὰ ἀνοίγουν, στὸν διακριτικὸ λόγο αὐτῶν ποὺ γνωρίζουν νὰ σιωποῦν, στὴν ἀδιάψευστη ἀπόδειξη τῆς ἀτμόσφαιρας ποὺ δημιουργοῦν αὐτοὶ ποὺ ξέρουν νὰ προσεύχονται, στὰ ἀνεξίτηλα ἴχνη ποὺ ἀφήνει στὴν ψυχὴ ἢ παρουσία τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ τὸ Ὅρος δὲν σκανδαλίζει. Αὐτὸ μόνον ἐμπνέει καὶ πείθει.